

Umělecké dílo

Umělecké dílo je objekt vytvořený člověkem, který navozuje v pozorovateli (divákovi) děje hodnocení a estetického soudu. Tedy je to výtvar, obsahující také estetickou funkci, čímž se odlišuje od jiných lidských výrobků a prací. U. d. je poměrně široký pojem, který zahrnuje výtvarné umění různých oborů, druhů a stylů. Samotná definice u. d. je složitá a existuje na ni více pohledů. Zatímco tradiční filozofie umění u. d. definuje jedním znakem (krása), nebo některé proudy v estetice (například e. analytická) říkají, že u. d. vlastně vůbec nelze identifikovat, tak naopak od 20. století se objevuje snaha u. d. charakterizovat více znaky. Prvním klíčovým znakem je samotné dílo, objekt vytvořený člověkem, tedy artefakt. Druhým znakem (zejména ovšem u. d. výtvarného umění) je materiál, v němž se u. d. vyjadřuje. Třetí znak, který se však neprojevuje ve všech u. oborech, je zobrazení. Čtvrtým, podstatným, znakem je autonomie, která u. d. vyděluje od jeho účelových využití. Pátým znakem je samotná u. forma a šestým znakem pak je obsahově široký výrazový, či symbolový charakter. Jak je z tohoto nástinu patrné, nemusí být všechny tyto znaky zároveň v daném u. d. přítomné a také vždy pouze jeden z těchto znaků nepostačuje k plné definici u. d. Takováto charakteristika tedy určuje podmíněné společné znaky pro všechna u. d., nicméně některé z nich lze definovat a určit jen v některých u. oborech.

Zdroje: Henckmann, Wolfhart – Lotter, Konrad: Estetický slovník. Praha 1995; Masarykův slovník naučný, díl II. Praha 1926; Mukařovský, Jan: Studie. Připravili: Miroslav Červenka – Milan Jankovič. Brno 2000; Otův slovník naučný, díl XXVI. Praha 1907.

Umělecké dílo a šlechtická sídla

Esej na téma umělecké dílo a šlechtická sídla nabízí úvahy různými směry. Šlechtická sídla, tedy hrady, zámky, tvrze a městské paláce totiž jednak povětšinou umělecká díla obsahují ve svých interiérech, což většinu lidí asi napadne nejčastěji, jednak uměleckým dílem je také jejich exteriérové zdobení, ale zároveň mohou být samy o sobě jako celky uměleckými díly. A právě to jsou možnosti, které se nabízejí nejen k úvaze, ale i k širší diskuzi, a také souvisejí s teoretickými charakteristikami uměleckého díla. Jednoznačně je toto téma souvislé s obecnější otázkou umělecké dílo a architektura. Architektura je dnes pevnou součástí umění a dějin umění a vytvořila jedny z nejmajestátnějších a nejúžasnějších uměleckých děl vůbec. Ovšem je také zřejmé, že jako každý obraz v malířství se nemusí stát nutně uměleckým dílem, tak také každá stavba či dům není veřejností považován za umělecké dílo. O tom samém se dá uvažovat i u šlechtických rezidencí. Navíc své znamená i tehdejší vnímání takových staveb.

O šlechtických sídlech se můžeme u nás bavit od středověku. Většinu těchto objektů dnes považujeme za umělekohistorické památky. Ale jsou všechny takovéto budovy také uměleckými díly? A byly tak vnímány jejich staviteli? Když si ve středověku nějaký obyčejný šlechtic postavil hrad, či tvrz, jen stěží ho zajímalo, zdali si buduje něco, co jednou bude uměleckým dílem. Šlo mu hlavně o to, aby vytvořil dobře opevněné sídlo s pokud možno pohodlným bydlením. Právě palác, či nějaká obytná věž se ponejvíc přizpůsobil právě vládnoucímu uměleckému stylu, románskému nebo gotickému, ale úkolem stavitelovým byla v tomto případě hlavně reprezentace a nějaký ten komfort. Jenomže právě v reprezentativní funkci hradního paláce již byla přítomna i funkce estetická. Umělci, kameníci, tesaři a malíři vytvořili někde profilovaný portálek, okno, žebrovou klenbu, nástěnnou malbu a nezbytně také nábytek (zdobné truhlice a židle), jímž byl hradní interiér vybaven. Tedy nepochybně drobná umělecká díla, z nichž se postupně vytvářelo velké umělecké dílo jako celek. Toto vybavování nás také směřuje k nejvýstavnější prostoře, která nechyběla na mnohých šlechtických hradech, a sice hradní kapli. Sakrální prostory byly vzhledem k jejich vyšší duchovní funkci obvykle esteticky nejpropracovanější architektonická díla středověku. A to platí i o šlechtických kaplích. Zde umělci vytvořili zpravidla nejvíce nástěnných maleb i platických detailů, propracovaná však byla i její architektura (okna s kružbami, polygonální kněžiště apod.), která měla sama prostředkovat spojení s Bohem. Tedy i šlechtické hrady staršího období se díky propracovaným detailům, určité reprezentativnosti, komfortu a kaplím, a navzdory své hlavní

vojenské funkci, vlastně stávaly uměleckými díly jako celky. V pozdějším období (v našem prostředí doba vlády Karla IV. a Václava IV.) u některých i šlechtických staveb ustoupila vojenská funkce vůbec do pozadí a prosadil se ohled hlavně komfortní a estetický (například hrad Krakovec), předznamenání budoucích zámků.

V novověku již jednoznačně vítězí při budování sídel funkce reprezentativní, obytná a hlavně estetická. Zámky a paláce budují známí architekti s cílem, že nejenom interiér bude ozdoben mnohými uměleckými předměty, ale že i budova sídla samotná se stane uměleckým dílem, reprezentujícím svého majitele.

Závěrem této krátké eseje lze říci, že šlechtická sídla jsou uměleckými díly nejen zdobena v interiéru a exteriéru, ale že jimi již od středověku jsou i jejich stavby jako takové. I na středověkém hradě potřeba reprezentovat a bydlet přinášela estetickou funkci do jinak pevnostního a hospodářského celku.